

Onderzoek naar effectuering artikel 109a

Om de transparantie en het dualisme bij de waterschappen te bevorderen is in navolging van de gemeenten artikel 109a in de nieuwe waterschapswet opgenomen. Dit artikel verplicht waterschappen onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid en daarover schriftelijk te rapporteren.

Om waterschappen hierbij te ondersteunen is in april 2010 door de Unie van Waterschappen een handreiking verstrekt in de vorm van een modelverordening. In een onderzoek van Hoffman Krul & Partners in samenwerking met de waterschappen Rijn en IJssel en Brabantse Delta is nagegaan in welke mate er dergelijke onderzoeken worden uitgevoerd en of daarbij gebruik wordt gemaakt van de verordening.

De belangrijkste conclusie is dat veel waterschappen doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken uitvoeren, maar niet noodzakelijk vanwege de verplichting vanuit het artikel: de verordening ex artikel 109a is in twee gevallen vastgesteld. Een aantal waterschappen heeft bewust besloten dit niet te doen. Een groot aantal waterschappen kampt nog met de vraag of ze al dan niet over moeten gaan tot vaststelling van de verordening.

De uitkomsten van het onderzoek zijn in maart 2011 besproken in een bijeenkomst met controllers van de waterschappen.

Modelverordening

In aanloop tot de wijziging van de waterschapswet is in 2009 een onderzoek gedaan door Hoffman Krul & Partners naar de wijze dat de waterschappen zouden omgaan met de effectuering van artikel 109a. Uit dit onderzoek bleek destijds dat maar liefst 85% van de waterschappen van plan waren om een verordening vast te stellen; 65% gaf toen ook aan behoefte te hebben aan een modelverordening.

Deze cijfers staan in schril contrast met de resultaten van het meest recente onderzoek van Hoffman Krul * Partners. Hieruit blijkt dat van de 18 geënquêteerde waterschappen er maar 2 waterschappen een verordening ex artikel 109a hebben vastgesteld. Daarvan is er maar één organisatie die de modelverordening heeft overgenomen. Reden voor het niet vaststellen van de verordening blijkt voor een groot aantal waterschappen te zijn dat het enerzijds niet verplicht is om een verordening vast te stellen en anderzijds het niet inzien van een meerwaarde van het vaststellen daarvan.

Het uitblijven van een verordening heeft deze organisaties echter niet verhinderd met het uitvoeren van de doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken. Ondanks het niet vaststellen van een verordening, blijkt dat in veel gevallen de waterschappen wel overgaan tot het uitvoeren van onderzoeken. Van de 18 geënquêteerde waterschappen hebben 15 waterschappen aangegeven doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken uit te voeren. Het aantal onderzoeken dat per jaar wordt uitgevoerd is nog laag. Meer dan 75% van de geënquêteerde waterschappen voeren per jaar 1 tot 2 onderzoeken uit.

Uitvoering onderzoeken

Een ander opvallend resultaat uit het onderzoek is de rol die het dagelijks bestuur bij de waterschappen inneemt als het gaat om de doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken. Bij het vaststellen van artikel 109a dacht men destijds het dagelijks bestuur een krachtig instrument te geven waarmee de organisaties getoetst kon worden op haar prestaties. Deze rol heeft het dagelijks bestuur bij de meeste waterschappen niet op zich genomen.

Uit het onderzoek blijkt dat bij meer dan de helft van de geënquêteerde waterschappen de opdrachtgeversol niet bij het dagelijks bestuur is geplaatst. Hetzelfde beeld kwam ook naar voren bij de discussies tijdens de presentatie van de resultaten met de controllers van een groot aantal waterschappen.

Het elders plaatsen van de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever dan eerst voorzien, heeft effect gehad op het type onderzoek dat wordt uitgevoerd. Uit de enquête blijkt dat de onderzoeken die tot nu toe zijn uitgevoerd vooral gericht zijn op de doelmatigheid en beheersing van de uitvoering binnen de organisaties. Thema's als *procesoptimalisatie* en *projectbeheersing* kwamen naar voren als onderzoeksthema's. Ook heeft het een groot effect gehad op waar de onderzoeken voor worden ingezet. Daar waar dit instrument had kunnen dienen als zowel een leerinstrument als verantwoordingsinstrument, blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat alle geënquêteerde waterschappen de uitkomsten hun doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken primair gebruiken als leerinstrument.

Ondanks het uitblijven van het vaststellen van een verordening door de waterschappen kan er geconcludeerd worden dat deze organisaties goed op weg zijn met het organiseren van de doelmatigheid en doeltreffendheidsonderzoeken. Open blijft echter de vraag of de organisaties nu wel of niet voldoen aan de wetgeving. Door het niet vaststellen van de verordening of op een andere manier organiseren van de wijze waarop de onderzoeksresultaten schriftelijk aan het Algemeen Bestuur worden teruggekoppeld, geven de waterschappen hier geen helder antwoord op.

Informatie onderzoek

- ◆ Onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met waterschappen Rijn en IJssel en Brabantse Delta
- ◆ Het onderzoek is uitgevoerd in het voorjaar van 2011
- ◆ De enquêtes zijn gestuurd naar de concerncontrollers van de 25 waterschappen
- ◆ Van 19 waterschappen is hierop een reactie ontvangen; hiervan waren er 18 ingevulde enquêtes
- ◆ In totaal 24 vragen over de vaststelling van de verordening en de uitvoering van de onderzoeken

Meer informatie?

Over het onderzoek en de uitkomsten kunt u contact opnemen met Alexander Stuivenwold (astuivenwold@hkp.nl of op telefoonnummer 0513 656555).